JAMHURI YA MUUNGO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA

MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

650 **HAIBA NA MICHEZO**

Muda: Saa 3. **MAJIBU** **Year: 2019**

Maelekezo

1. Karatasi hii ina Sehemu **A** na **B** zenye jumla ya maswali **kumi na sita (16).**
2. Jibu maswali **yote** kutoka Sehemu **A** na maswali **manne (4)** kutoka Sehemu **B**.
3. Sehemu **A** ina alama **arobaini (40)** na Sehemu **B** ina alama sitini **(60).**
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org
TETEA

Find this and other free resources at: https://maktaba.tetea.org
Prepared by Maria Marco for TETEA

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

1. **Toa hoja nne kuonesha uhusiano uliopo kati ya kitabu cha kiongozi cha mwalimu na muhtasari wa somo.**

Kitabu cha kiongozi cha mwalimu huchambua na kufafanua vipengele vya muhtasari, hivyo kumsaidia mwalimu kuelewa maudhui kwa kina.

Kitabu hiki huonyesha namna bora ya kufundisha kila mada iliyopo kwenye muhtasari kwa kufuata malengo na stadi zinazotakiwa.

Hutoa mbinu na njia mbalimbali za kufundishia zinazolingana na mada na malengo yaliyoainishwa kwenye muhtasari.

Hutumika kama nyenzo ya maandalizi ya andalio la somo ambalo huandaliwa kwa kuzingatia maudhui kutoka kwenye muhtasari.

2. **Changanua mambo makuu manne ambayo mwalimu anatakiwa kuyafikiria kabla ya kuanza kufaragua na kutengeneza zana za kufundishia na kujifunzia.**

Azingatie lengo la somo ili kuhakikisha zana zitakazotumika zinaendana na malengo hayo.

Azingatie umri na uwezo wa wanafunzi, kwa sababu zana zenye viwango vya juu vinaweza kuwachanganya wanafunzi wa daraja la chini.

Zingatie mazingira na vifaa vinavyopatikana kwa urahisi shuleni au nyumbani kwa wanafunzi.

Kujali usalama wa zana hizo ili zisilete madhara kwa wanafunzi wakati wa matumizi darasani au uwanjani.

3. **Toa hoja nne kwa kueleza kwa kifupi sababu za kufanya uchambuzi wa kiongozi cha mwalimu katika maandalizi ya ufundishaji na ujifunzaji wa somo la Haiba na Michezo.**

Kumwezesha mwalimu kuelewa kwa undani maudhui ya mada husika kabla ya kufundisha.

Kumpa mwongozo wa kuchagua mbinu na njia zinazofaa kwa mada hiyo na aina ya wanafunzi.

Kusaidia mwalimu kupanga vifaa na zana sahihi zitakazotumika kufanikisha ujifunzaji.

Kumpa mwalimu mbinu bora za kutathmini maendeleo ya wanafunzi baada ya somo.

4. **Fafanua kwa kifupi aina nne za maswali yanazoweza kutumika kupima maendeleo ya wanafunzi katika Haiba na Michezo.**

Maswali ya mdomo — yanayoulizwa darasani au uwanjani kwa wanafunzi kujibu kwa kusema.

Maswali ya vitendo — wanafunzi wanafanya zoezi au mbinu ya mchezo kwa vitendo.

Maswali ya kuchagua jibu sahihi — mwanafunzi huchagua jibu sahihi miongoni mwa majibu yaliyotolewa.

Maswali ya kweli au si kweli — mwanafunzi huamua kama taarifa ni sahihi au si sahihi.

5. **Toa maana ya dhana nne kama zinavyotumika katika somo la Haiba na Michezo:**

(a) **Kufaragua** — ni kuchambua na kuchagua maudhui muhimu yanayofaa kufundishwa kwa wakati husika kutoka kwenye muhtasari.

(b) **Zana za kufundishia na kujifunzia** — ni vifaa au nyenzo zinazotumika na mwalimu au mwanafunzi kufanikisha mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji.

(c) **Zana mpitisho** — ni vifaa vinavyosaidia kuwasilisha ujumbe kutoka kwa mwalimu kwenda kwa wanafunzi kama vile picha, bango au video.

(d) **Zana mafunzo** — ni vifaa vinavyomwezesha mwanafunzi kujifunza kwa kushirikiana na mwalimu mfano mipira, koni na vibao vya alama.

6. **Eleza kwa kifupi maana ya istilahi:**

(a) **Ujuzi** — ni uwezo wa mwanafunzi kufanya jambo kwa usahihi, haraka na kwa ufanisi baada ya kujifunza.

(b) **Lengo kuu** — ni matarajio ya jumla ya somo au mada kwa kipindi fulani kama mwaka au muhula.

(c) **Mada ndogo** — ni kipengele kidogo cha maudhui kinachopatikana ndani ya mada kubwa na kinachoweza kufundishwa ndani ya kipindi kimoja au viwili.

(d) **Lengo mahsusi** — ni matokeo maalumu yanayotarajiwa kufikiwa na mwanafunzi baada ya kipindi cha somo moja.

7. **Toa hoja nne kuonesha uhusiano uliopo kati ya azimio la kazi na andalio la somo.**

Azimio la kazi huonesha mada na stadi zitakazofundishwa kwa kipindi fulani ilhali andalio la somo hutafsiri mada hizo kwa maandalizi ya kipindi cha siku moja.

Andalio la somo hutegemea azimio la kazi ili kuchagua maudhui yatakayofundishwa kwa siku hiyo.

Azimio la kazi ni mpangilio wa muda mrefu wakati andalio la somo ni mpango wa muda mfupi wa utekelezaji wa somo.

Vyote viwili vinategemeana kwa kuwa andalio la somo hulenga kutimiza malengo yaliyowekwa kwenye azimio la kazi.

8. **Ainisha pasi nne za msingi ambazo mwanafunzi anatakiwa kujifunza ili kumwezesha kucheza mpira wa kikapu kwa ufanisi.**

Kupiga pasi ya kifua (chest pass).

Kupiga pasi ya chini (bounce pass).

Kupiga pasi ya juu kichwani (overhead pass).

Kupiga pasi ya haraka (baseball pass).

9. **Bainisha mada nne zinazoweza kufundishwa kwa kutumia msingi unaolenga ufundishaji na ujifunzaji kwa njia ya vitendo.**

Kupiga mpira kwa mguu.

Kupiga pasi kwenye mpira wa kikapu.

Stadi za kukimbia kwa mbio fupi.

Stadi za kurusha mpira kwa mikono.

10. **Pendekeza njia nne zinazoweza kutumika kubadilisha wanafunzi wenye tabia zisizofaa na kuwa na tabia zinazokubalika.**

Kutoa elimu ya maadili na athari za tabia mbaya mara kwa mara.

Kuwashirikisha kwenye michezo na shughuli za kijamii zinazojenga nidhamu na mshikamano.

Kuwapa nafasi ya kushiriki kwenye uongozi wa madarasa au vilabu vya michezo.

Kutoa ushauri wa karibu kupitia walimu walezi au viongozi wa dini na jamii.

SEHEMU B (Alama 40)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

11. **Tumia hoja tano kueleza vipengele vya sehemu ya maudhui katika muhtasari wa somo ambavyo humsaidia mwalimu katika maandalizi ya ufundishaji na ujifunzaji.**

Husaidia mwalimu kujua mada zitakazofundishwa kwa mpangilio wa wakati ili kupanga ratiba na maandalizi yake.

Humwelekeza mwalimu kuchagua stadi na mbinu za kufundishia kulingana na mada na kiwango cha wanafunzi.

Hutoa mwongozo wa aina ya vifaa na zana zinazohitajika kufanikisha somo husika.

Huweka malengo ya somo kwa kila mada ambayo mwalimu anapaswa kuyatimiza kwa wanafunzi.

Humsaidia mwalimu kupanga njia za kutathmini maendeleo ya wanafunzi baada ya kufundisha mada husika.

12. **Changanua zana tano zinazoweza kutumika kufanya tathmini ya ujifunzaji wa wanafunzi katika nyanja mbalimbali katika somo la Haiba na Michezo.**

- Maswali ya mdomo ya papo kwa papo kwa wanafunzi kujibu wakati wa kipindi.
- Karatasi za majaribio au maswali ya maandishi baada ya somo.
- Fomu ya tathmini ya vitendo ya mwalimu kwa kuangalia jinsi mwanafunzi anavyofanya zoezi.
- Shajara ya mwalimu ya kurekodi maendeleo ya mwanafunzi kila kipindi.
- Mashindano madogo ya vitendo darasani au uwanjani ili kupima stadi.

13. **Eleza kwa hoja tano kuhusu vyanzo vinavyoweza kumsaidia mwalimu wa somo la Haiba na Michezo katika kuandaa tini za kufundishia na kujifunzia.**

Muhtasari wa somo ambao huonyesha maudhui, malengo na stadi zinazopaswa kufundishwa.

Vitabu vya kiada na vya rejea vinavyotoa maelezo ya kina na vielelezo vya mada.

Walimu wazoefu na wakufunzi wanaoweza kutoa ushauri na mbinu bora za kufundishia.

Vifaa vya michezo vinavyopatikana shuleni au kwenye jamii.

Teknolojia kama video, picha na machapisho ya mtandaoni yanayosaidia kuelekeza mbinu za kufundishia.

14. **Fafanua misingi mitano ambayo mwalimu anapaswa kuzingatia wakati wa utungaji wa maswali ya kweli au si kweli.**

Maswali yawe wazi na yasiyo na utata ili mwanafunzi aweze kuelewa na kujibu kwa uhakika.

Maswali yaendane na mada iliyofundishwa na maudhui yaliyopo kwenye muhtasari.

Maswali yawe na viwango tofauti vya uelewa — baadhi rahisi na mengine changamoto kidogo.

Maswali yawe yameandikwa kwa lugha nyepesi na sahihi inayolingana na kiwango cha wanafunzi.

Yahakikishe uwiano wa maswali ya kweli na si kweli ili kumpa mwanafunzi fursa ya kufikiri vizuri.

15. **Toa tathmini ya namna ambavyo changamoto wanazokumbana nazo watoto wanaoishi katika mazingira duni zinavyoweza kuchangia kuwa na mahudhurio duni shuleni kwa kutoa hoja tano.**

Kutokuwa na uwezo wa kununua sare, madaftari na vifaa vya shule huwasababisha kuogopa au kuachwa.

Baadhi hulazimika kufanya kazi ndogondogo kusaidia familia badala ya kuhudhuria shule.

Kukosa chakula cha kutosha huwafanya kuwa na udhaifu wa mwili na kukosa motisha ya kuhudhuria masomo.

Ukosefu wa miundombinu ya shule kama umbali mrefu wa kutembea hadi shuleni huwakatisha tamaa.

Mazingira ya familia yenye migogoro au unyanyasaji huathiri mahudhurio ya watoto hao shuleni.

16. **Fafanua kwa hoja tano umuhimu wa kubainisha idadi ya wanafunzi walioandikishwa na waliohudhuria katika andalio la somo.**

Huwezesha mwalimu kupanga idadi ya vifaa vya kufundishia vinavyohitajika kwa kipindi hicho.

Husaidia mwalimu kupanga vikundi vya kazi kulingana na idadi ya wanafunzi waliopo darasani.

Hutoa taarifa ya ufanisi wa mahudhurio ya wanafunzi na kumsaidia mwalimu kuchukua hatua kwa waliokosa.

Hurahisisha uandaaji wa tathmini na kushirikiana kwa wanafunzi kwenye vitendo vya michezo.

Huimarisha kumbukumbu rasmi za mahudhurio na matumizi ya somo kwa viongozi wa shule na wakaguzi.